

Julio Cortázar

Urtearen gurpilak epeka-epeka, ditiranbo nekrologikotarako aukera eskaintzen du eta ditiranbo hauen idazketa topikoz josita agertzen da beti, hildakoak laudorio jantzienak, lanik aipagarrienak, urrats sendoenak beregan biltzen dituelarik. Hala gertatzen da hildakoaren oihartzuna mehe, eroria denetan, hala suertatzen hildakoaren oihartzun arrakastatsua trumoi baten sendotasuna duenetan ere. Horregatik, lehen taldekoak ugariagoak direnez eta urriagoak bigarrenekoak, lehenengo topiko gastatuek harrapatu egiten dituzte eta herdoildu bigarren taldekoen merezimenduak. Horregatik, baita, egin behar zaie jaramon gutxi ditiranbo nekrologikoei.

Julio Cortázar bezalako idazle bat hiltzen denean arriskua bait dago, laudorioak mereziak dituen ala ez zalantzan jartzekoa, urteroko gurpilak harrapatzen dituen beste hainbat eta hainbaten itzalaren pareko jotzeko arriskua bait dago, eta horrelakoetan bait dira beharrezkoak orain arte bezalako preanbuluak: Julio Cortázar-ekin gaztelar XX. mendean eman duen idazle haundienetarikoa joan zaigula adierazteko, gizonaren limite-egoerak Julio Cortázar-ek bezain ongi inork ez dituela jaso esateko, ipuingintzari maila literario bete eta autonomia eskaini diola aldarrikatzeke.

Hiru maila horiek bait dira, gure ustez, aipagarrienak Julio Cortázar-en obran, ohizko ditiranboen errosariotik ihesi. Lehenik, haren hizkera literarioak herri-erabileren eta erabilera kultoen artean lortzen duen uztarketa aipatu beharko genuke, honela Jorge Luis Borges-ekin batera Europako tradizioari —ingelesari eta frantsesari, *malgré tout*— jaramon eginez, tradizio horren uretan murgilduz, tradizio horretara gaztelera hur-

bildu nahiz. Baina erabilera herrikoiak —porteñoa, jergak...— ahaztu gabe. *Rayuela*-ko ikasleen jerga, pedanteria libreskoa, hitz-jokoak, *Cronopios*-etako intelektualismoa, *El perseguidor*-eko xehetasun itogarria, *Bestiario*-ko freskotasun neurtua...

Aipagarritzat jo dugun bigarren alderdia, Cortázar-ek gizonaren limite-egoerak erabiltzeko agertzen duen maisutasuna zenez, esan dezagun Kafka-ri zor diola maila haundi batean Cortázar-ek arnasa. Baina pragarrak maila kolektibo bat lortzen zuen bere pertsonaiei simbolikotasuna eskainiz. Cortázar-ek ez; argentinarrak maila indibiduala eskaini nahi die bere pertsonaiei, honela Kafka-renak baino patetikoagoak, identifikagarriagoak gertatzen zaizkigularik, gertuagokoak honen pertsonaia. *Autopista del sur* ipuin zorrotz, zauritsuan pertsonak/autoak identifikazioaren bidez lortzen duen patetikotasuna dugu adierazpiderik garbienetakoa. Baina ez da kasu bakarra, Cortázar-en ipuinetan egoera hauek etengabe bait daude presente.

Hiru laudorio-gaietarik azkena, ipuingintzari eman nahi izan dion autonomia da eta, honetan, ez dugu ezagutzen Guy de Maupassant-en garaitatik ipuinari gorputz autonomia, jenero propioaren enborra nagusiago eskaini dionik. Eta jenero bereziak erritmoan, hizkeran, kontakizunen halako arnasa etereotan biltzen ditu berezitasunak. Nobelak ez bezalako erritmo etengabe, juxtua (100 metrotako korrikaldiaren eta maratoiaren artean dagoen tartea bezalatsu), hizkera zehatza, makulurik eta abaloriorik gabea, kontakizunetako limite-egoera indefinitu bezain beldurgarriek sortarazten diguten zirrara...

Luza genezake errosarioa misterio gehiagotan: hala nola, bat Cortázar-ek itzulpenari eskaini zion ardura, eta euskaldunontzat ere baliagarria litzatekeena: «hay por lo menos dos clases de lenguas muertas y la que manejan esos escritores [itzultzaila-mota zenbaitez ari zaigu] pertenece a la peor»; beste bat, humorearen papera Cortázar-en obran; beste bat... eta honela aipatuko genituzke intelektualismoa, anbiguitatea, errealitatearen eta irrealitatearen arteko muga difuminatu, lainotsua. Baina gure gaurko errosarioak inor lotara gonbida ez dezan, hona puntu finala. ■ *Anjel Lertxundi*.

Noiz arte iraungo dugu euskararen burrukan?

Benetan mingarria dela «euskaltzale sutsu» batzuk idatzita-koak irakurtzea! Iazko tako-egutegi batetan, Bilboko *Euskera-*